

22.30 UUR | JURRIAANSE ZAAL

Ensemble intercontemporain

**viool
piano
klarinet**

**Jeanne-Marie Conquer
Dimitri Vassilakis
Martin Adámek**

IRCAM

**Computer Music Design
Computer Music Production
Sound Engineer**

**Andrew Gerszo
Augustin Muller
Jérémie Henrot**

Pierre Boulez (1925-2016)

Pierre Boulez

Dialogue de l'ombre double, voor
klarinet solo en tape (1985)

Douze Notations, voor piano (1945)

1. Fantasque - Modéré	7. Hiératique
2. Très vif	8. Modéré jusqu'à très vif
3. Assez lent	9. Lointain - Calme
4. Rythmique	10. Mécanique et très sec
5. Doux et improvisé	11. Scintillant
6. Rapide	12. Lent - Puis sant et âpre

**Pierre Boulez
Pierre Boulez**

Incises, voor piano (1994)

Anthèmes II, voor viool en live electronica (1991)

Het concert duurt een uur en er is geen pauze.

LATE NIGHT
MET BOULEZ

Martin Adámek

Dimitri Vassilakis

Jeanne-Marie Conquer

Toelichting

Late night met Boulez

Als componist, dirigent, pedagoog, polemist en bestuurder drukte de Fransman Pierre Boulez (1925-2016) zijn stempel op de twintigste-eeuwse muziek. Hij had een haat-liefdeverhouding met zijn eigen land. Zijn emigratie naar Duitsland in 1966 werd door de Franse overheid en intelligentsia als een vernedering ervaren. Zes jaar later kwam hij triomfantelijk terug, nadat hij van president Pompidou een aanzienlijk geldbedrag had gekregen om het onderzoeksinstituut IRCAM op te richten. In 1976 werd hij benoemd tot directeur van het nieuwe *Ensemble inter-contemporain*, het topgezelschap waarvan drie leden vanavond optreden.

Ruimtelijkheid heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in de compositorische geest van Boulez. Door de musici tijdens de uitvoering verspreid op te stellen en in subgroepen te verdelen ontstaan er legio akoestische mogelijkheden, zoals componisten eeuwen geleden in onder meer Venetië en Salzburg al hadden ontdekt. Opnametechnieken en de opkomst van de elektronische muziek boden in dat opzicht nieuwe kansen, die Boulez net als enkele generatiegenoten met beide handen greep.

In *Dialogue de l'ombre double* uit 1985 treedt een klarinettist in dialoog met zichzelf, beter gezegd met zijn schaduw ('ombre') op tape. De vorm berust op een afwisseling tussen live gespeelde 'strofen' en vooraf opgenomen 'transities'. Daarbij is haast nooit sprake van tweestemmigheid, behalve bij overlappende momenten tussen twee secties. Boulez baseerde dit twintig minuten durende werk op zijn eerdere compositie *Domaines* en droeg het op aan zijn collega Luciano Berio.

De onstuimige Boulez was pas zeventien toen hij naar Parijs vertrok om muziek

te studeren. Hij ging in de leer bij Olivier Messiaen, maar volgde vervolgens lessen over de twaalftoonsmuziek bij Schönberg-kenner René Leibowitz. De twaalf *Notations* voor piano uit 1945 documenteren Boulez' kennismaking met deze strenge techniek waarin de componist als notenmateriaal een vaste reeks van twaalf toonhoogtes gebruikt. In een video-interview op de interactieve website explorescore.org legt de hoogbejaarde Boulez uit dat deze twaalf jeugdstukken van elk twaalf maten met steeds dezelfde serie van twaalf tonen tegelijkertijd als eerbetoon en kritisch commentaar op Schönbergs uitvinding bedoeld waren.

Incises voor piano ontstond in 1994 als verplicht werk voor een pianowedstrijd in Milaan. Boulez bleef eraan schaven en publiceerde de definitieve, ruim tien minuten durende versie in 2001. Dit virtuoze stuk markeert Boulez' terugkeer naar de solopiano na de drie pianosonates uit zijn jeugdjaren. Briljante, vaak lichtvoetige gebaren volgen elkaar in hoog tempo op, waarbij melodie en versieringen een eenheid lijken te vormen. Smaakt dit naar meer? Vanaf 1996 ontwikkelde Boulez deze virtuoze gebaren verder in het veel langere *Sur Incises* voor drie piano's, drie harpen en drie gestemde slagwerkinstrumenten.

Pierre Boulez beschouwde veel van zijn bestaande composities als materiaal dat in een later stadium verder uitgebuit of anders belicht kon worden. Daarom is zijn oeuvre weleens omschreven als één grote compositie-in-wording. De ontstaansgeschiedenis van *Anthèmes II* voor viool solo en live electronics illustreert deze werkwijze. In 1991 kwam *Anthèmes* voor viool gereed, op basis van een eerdere compositie. Zes jaar later schreef Boulez *Anthèmes II*, waarin de elektronica een verdere ontwikkeling en klankmatige verdieping van de oorspronkelijke vioolpartij mogelijk maakt. De akoestische klanken van de instrumentalist worden live opgenomen, door de IRCAM-software getransformeerd en vervolgens ruimtelijk uitgezonden.

Michel Khalifa